

Şehri çocuklara geri vermek

- ▷ Erion Veliah, 2015 yılında Tiran Belediye Başkanı seçildiğinde, şehrin çocuklara uygun olmadığını gördü.
- ▷ Yeni oyun alanları, arabasız günler ve iyileştirilen çocuk yuvaları ile Tiran'ı dönüştürdü.
- ▷ Şehir, Covid-19 karantina dönemini de yürüyüş ve bisikletler için daha fazla alan yaratmak amacıyla kullanıyor.

Erion Veliaj
Belediye Başkanı
Tiran, Arnavutluk

Tiran, bu yıl Arnavutluk'un başkenti oluşunun 100. yıldönümünü kutladı. Bu, renkleri, zıtlıkları, çeşitliliği ve kültürlerin kesişme noktası oluşu ve Osmanlı, İtalyan ve Sovyet etkilerini barındıran zengin tarihi ile meşhur bir şehir. Doğu Avrupa'daki en katı Komünist rejimi çöktüğünde, Tiran Kuzey Kore'nin başkenti gibi görünüyordu. Bu, 170.000 insana ve sadece seçkinlerin ve parti kadrolarının erişebildiği 170 otomobile ev sahipliği yapan bir şehirdi. Nüfusun geri kalanı ise bir seçme şansı olduğu için değil, yoksul olduğu için ev ile iş arasını yürüyerek ya da bisikletle kat ediyordu.

Komünizmin çöküşü, şehrin altyapısı ve sosyal hayatı üzerinde radikal bir etki yaparak zihniyeti ve yaşam biçimini derinden etkiledi. Tiran, kaotik bir kentsel dönüşüm ile sancılı bir geçiş süreci yaşadı. Bir anda, insanlar yeni fırsatlar ve yeni bir hayatın peşinde ülkenin dört bir yanından başkente akın ettiler. Komünizmin çöküşünden bu yana geçen 30 yıl içinde, Tiran bir milyon insan ve 170.000 otomobile ev sahipliği yapan bir şehir haline geldi.

Beş yıl önce görevi geldiğimizde, otomobillerle dolu, kaos içinde bir trafik, kirlilik, kamu imkânlarının yasadışı olarak işgal edildiği ve hepsinden önemlisi, çocuklar için hiçbir oyun alanının bulunmadığı bir şehir devraldık. Demokrasi ile geçen 25 yılda, çocuklar unutulmuş, kent planlaması ve politika gündeminin dışında bırakılmışlardı. Dar bütçe kısıtları altında hızlı kentsel genişleme ve nüfus artışı ile boğuşan bir şehirde, çocuk dostu bir altyapının savunuculuğu yapmak kulağa çığlık gibi geliyordu. Böylesine dikkat çekici bir konuda ilerleyebilmek için, yenilikçi ve yaratıcı düşünceye ihtiyaç vardı.

Bu koşullar altında, sahip olduğumuz seçenekler de kısıtlıydı. Boyutlarının çok ötesine geçen sosyal etkilerin katalizörlüğünü yapan küçük değişiklikleri tetiklememize imkân veren nokta atışlı müdahalelerden oluşan 'kentsel akupunktur'¹ yoluyla, çocuk dostu altyapı üzerinde çalışmalarımıza başladık. Şehrin dönüşüm sürecine bir sahiplik hissi kazandırmak, Tiran şehrinin sakinleri arasında yaygın olarak görülen kayıtsızlık halini etkisizleştirmeye yönelik çok önemli bir hamleydi.

Göreve geldiğim ilk gün, hepimiz çocuklara yönelik altyapının kötü durumda olduğunun farkındaydık, ama gerçek durumun vahametini şehirdeki çocuk yuvalarındaki koşulları bizzat deneyimleyene kadar anlayamamıştık. Dehşet vericiydi. Hapishane hücrelerinden farksızdılar: sokaklarda bu kadar çok şiddet, kabalık ve çöp olmasına şaşırılmaması gerekiyordu. Farkında olmadan, çocukları ne umursayan ne de seven bir şehirde yaşıyor olduğumuzu fark ettik.

¹ Kentsel akupunkturun tanımı için, bkz. www.arup.com/perspectives/urban-acupuncture

'Bir çocuk yuvasının sponsoru ol' kampanyasından 'arabasız günlere'

Bu keşfin ardından, şehrimizde büyük bir 'bir çocuk yuvasına sponsor ol' kampanyası düzenledik. Şirketlere, tasarımcılara, pratisyenlere, öğrencilere ve yardımcı olma enerji ve istekliliğine sahip herkese çağrıda bulunduk. Çocuk yuvalarımızı rekor zamanda rengarenk, canlı dekorasyonlara ve gerekli tüm imkânlara sahip açık alanlara dönüştürmeyi başardık. Gelen tepki muhteşemdi. Dolayısıyla, biz de daha da ileri giderek, çocuk yuvaları ve okulların bahçelerinde insanların otopark olarak kullanılan işgal altındaki alanları dönüştürmeye karar verdik.

Çocukların büyümesi ve bilişsel ve davranışsal gelişiminin dışarıda olan bitene bağlı olduğunu unutmaksızın, aynı zamanda oyun alanları ve parklara ve bu noktalara mobiliteye odaklanmaya da karar verdik. Bu, çocukların şehri deneyimlemesine ve etraflarındaki dünya ile bir bağlantı yaratmasına imkân vermek suretiyle, çocukların refahını iyileştirmek için bir fırsattı

Vatandaşlardan –ve politikacılardan– bir parkın içinde inşaat yapmamıza karşı çok ciddi ve beklenmedik bir direnç ile karşılaşmamıza rağmen, Tiran Gölü'nde,

Tiran Belediye Başkanı Erion Veliaj, şehirdeki birçok yeni oyun alanından birinde

çocuklar için son derece gelişmiş bir oyun alanı inşa etmeyi başardık. Oyun alanının açıldığı gün, burası yetişkinler ile değil, oynayan çocuklar ile tıka basa dolmuştu. Bu başarı, bizi şehrin her kısmında, daha önce otomobillerin işgal ettiği her mekanda gitgide daha fazla oyun alanı oluşturmaya teşvik etti. 60 yeni oyun alanı inşa ettik ve bugün şehrin neredeyse her mahallesinde çocuklara ayrılmış bir alan bulunuyor.

İşin ilginç, bu oyun alanları artık sadece çocuklar tarafından değil, yaşlılar ve genç ebeveynler tarafından da kullanılıyor. Yaşlılar buraları hoşça vakit geçirmek için kullanıyorlar. Genç ebeveynler, hiç olmadığı kadar daha rahat hissetme fırsatından yararlanarak, bir yandan çocuklarının dışarıda oynamasına imkân verirken diğer yandan da bu zamanı işleri için kullanıyorlar.

Bu bakımdan daha fazla değişiklik görme hevesiyle, daha da ileri giderek, 'arabasız günler' ve 'Tiran'ı bir günde temizleyelim' inisiyatiflerini hayata geçirdik. Bir defa daha küplere binen yetişkinler, bu durumdan şikâyet edip direndiler – ancak bu sefer ne yapacağımızı biliyorduk. Destek için en önemli müttefiklerimize, yani çocuklara döndük. Bizi hayal kırıklığına uğratmadılar. Her zamanki gibi, arabasız günlerin tadını çıkartmak ve şehri temizlemeye yardımcı olmak için bu inisiyatiflerin tümüne katıldılar. Çocuklar, değişim yönünde etkileyici bir güçle, Tiran'ı çocuk dostu bir şehre dönüştürme konusunda en önemli savunucularımız haline geldiler.

'Pandemi krizi sırasında, insanlar otomobiller olmaksızın şehrin çok daha sessiz ve güvenli ve havasının ise çok daha temiz olduğunu fark ettiler.'

Bugün artık Tiran'ın çocuklara sunabileceği çok daha fazla şey var. Skanderbeg Meydanı'nı tamamen yayalara tahsis ettik. Sadece otomobillere ayrılmış 40.000 metrekarelik bu döner kavşak, bugün Tiran'ın en büyük oyun alanı olarak, çocuklara diledikleri zaman çok daha temiz hava ile otomobilsiz bir günün tadını çıkartma imkânını veriyor. Aynı zamanda, Tiran'ı şehirdeki çevresel endişelerin üzerine eğilmede çok önemli bir rol oynayacak olan iki milyon ağaçtan oluşan yeşil bir kuşak ile de süslüyoruz.

Dirençli bir şehre bırakılan miras

Dört yıl önce, Yeşil Şehirler Çerçevesi'ne katılmış ve Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası ile birlikte, Tiran için Yeşil Şehir Aksiyon Planı'nı geliştirmiştik. Yaptığımız ölçümler bazında, Tiran'daki otomobillerin günde 800.000 seyahat yaptığını, bunların 400.000'inin 500 metrelik bir mesafe içinde gerçekleştirildiğini gördük. Bu hayret verici rakamlar, otomobillerin hakimiyetine son vermek ve kamusal alanları daha fazla oyun alanı, cep parkı, daha geniş kaldırımlar, bisiklet yolları ve otomobilsiz günler için kullanılmakta kararlılığımızı artırdı.

Bu aksiyon planı, çevremizin kalitesinin, sağlığın ve çocuklarımızın ve ailelerimizin refahının iyileştirilmesine yönelik çabaların temellerini attı. Pandemi krizi sırasında, insanlar otomobiller olmaksızın şehrin çok daha sessiz ve güvenli ve havasının ise çok daha temiz olduğunu fark ettiler. Ağır sanayinin olmadığı bir şehirde en çok kirliliğe otomobillerin yol açtığını, otomobillerin

gerçek yaşamda sadece kendilerinin değil, çocuklarının da düşmanı olduğunu anladılar. Aynı zamanda, bir kilometrenin altındaki noktalara çocukları ile birlikte yürüyerek veya bisiklet sürerek ulaşmanın gerçekte mümkün ve çok daha sağlıklı olduğunu da fark ettiler.

İnsanlar, koronavirüsten bir başka hayati ders daha çıkardılar. Bir kriz sırasında şehirleri dirençli kılan servet ve güç değil, bilgi ve birliktir. Çocuk yuvaları, oyun alanları, daha geniş kaldırımlar ve bisiklet yollarına daha önceden yaptığımız yatırımlar ile, vatandaşlarımız ile birlikte, Tiran şehri halihazırda çocukların sadece eğitim altyapısını değil, düşünce yapılarını da dönüştürecek olağanüstü bir yolculuğa çıkmıştı. Akupunktur müdahaleler olarak başlayan bir çalışma, şehrin geleceği için bir yol haritasına dönüştü. Bir anda, şehri halka iade etme misyonumuzun yerini şehri çocuklara geri vermek alıverdi.

'Bugün doğan çocuklar, 2050 yılında, 30 yaşına ulaşmış ve şehirlerimizi yönetmeye hazır hale gelmiş olacaklar. Onları nasıl yetiştirdiğimiz ve eğittiğimiz, önümüzdeki 100 yılda Tiran şehrinin direncini de etkileyecek.'

Pandemi henüz sona ermemiş ve otomobiller halen caddelerden uzakken, kaldırımlara ve bisiklet yollarına daha fazla alan ayırmak için bu anı yakalamak üzere yoğun bir çalışma içindeyiz. Tiran da şehrin yoğunluğunu yeniden dengelemek üzere dokuz yeni çok merkezli alan geliştiriyor ve her bir alanı yeni okullar, çocuk yuvaları, parklar ve oyun alanları ile tamamlıyor. Amaç, temel merkezleri bir kilometrelik yürüme mesafesi içinde bir araya toplamak. En iyi kısmı ise, Tiran'daki tüm kent projelerinin, altyapıyı bir çocuğun perspektifinden tasarlayabilmek için Kent95 ve '8'den 80'e'² konseptlerine kucak açması oluşturuyor.

Çocukların yürüyerek veya bisiklet üzerinde en sevdikleri noktalara güvenle seyahat edememesi halinde, çocuk dostu altyapının da hiçbir değeri olmaz. Dolayısıyla, Çocuklar için Sokaklar programı ile, çocuk dostu sokaklar tasarlayıp inşa etmek üzere ABD Ulusal Şehir İçi Ulaşım Yetkilileri Ulusal Derneği (NACTO) Global Şehirleri Tasarlama İnisiyatifi ile birlikte çalışıyoruz. Arnavut-Amerikan Kalkınma Vakfı ile işbirliği içinde, Komünizmin sembolü olan Tiran Piramidi, Yaratıcı Teknolojiler için TUMO Merkezi'nin en yeni lokasyonlarından biri olarak bir 'eğitim katedraline' dönüştürülüyor. Bu yeni merkez, çocuklara sosyalleşmeleri ve Bilişim Teknolojisi ve kodlamanın temellerinin öğretilmesinin de aralarında bulunduğu bir dizi program yoluyla kaliteli eğitim almaları için daha fazla kamusal alan sağlayacak.

Çocuklarımıza, daha sağlıklı ve enerjik olabilecekleri, serpilecekleri ve önümüzdeki 100 yıl boyunca Tiran'ın dönüşümünü sürdürecektir yetişkinler haline gelecekleri bir şehir bırakmayı arzuluyoruz. Bunu, ebeveynlerin yardımı olmaksızın tek başımıza başaramayacağımızın farkındayız. Bu hareketli dünyada, önceliklerine odaklanmayı sürdürmeleri, sorumluluklarını dengelemeleri ve küçük çocuklarının gerçek ihtiyaçlarını belirlemeleri büyük önem taşıyor; biz de bu konuda çalışıyoruz. Halihazırda, ebeveynleri çocuklarının kendilerine verilen ödevi tamamlamalarına yardımcı olan 'sınıf arkadaşlarına' dönüştüren, insanın içini ısıtan inisiyatifler tasarladık. Belediye aynı zamanda genç ebeveynlerin yürümeye başlayan çocuklarını eğitmesi ve

2 Daha detaylı bilgi için, bkz.: www.880cities.org/

sorumlu şekilde büyütmesine yardımcı olmak üzere bir 'iyi ebeveynlik' rehberi de geliştiriyor.

Bugün doğan çocuklar, 2050 yılında, 30 yaşına ulaşmış ve şehirlerimizi yönetmeye hazır hale gelmiş olacaklar. Onları nasıl yetiştirdiğimiz ve eğittiğimiz, önümüzdeki 100 yılda Tiran şehrinin direncini de etkileyecek. Şehirimizi onlar için inşa etmek ve tasarlamak, geleceğimizin ayrıntılı planları çizmek gibi. Sıklıkla, bir şehri değiştirmek için en önemli altyapı projesinin bir bulvar veya gökdelen olmadığını söylerim; onları nasıl inşa edeceğimizi biliyoruz. Dönüştürülmesi en zorlu altyapılardan biri, iki kulağımızın arasındaki 10 cm yani düşünüşümüz ve zihniyetimizdir. Gelecek çocuklara ait.

→ Bu makaleye, earlychildhoodmatters.online/2020-4 adresinden erişebilirsiniz